

Юзипович В. А.,
здобувач вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр»
за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»
Науковий керівник: **Войтюк О.С.,**
доктор філософії з історії та археології, доцент,
доцент кафедри міжнародних відносин і політичного менеджменту,
Державний університет «Житомирська політехніка», м. Житомир.

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА ЯК КЛЮЧОВИЙ КАТАЛІЗАТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ НАТО У 2022–2025 РОКАХ

Сучасна російсько-українська війна стала визначальним фактором перегляду стратегічних підходів, оперативних спроможностей та політичної консолідації Північноатлантичного альянсу (НАТО, далі – Альянс). Події 2022–2025 рр. суттєво прискорили трансформацію НАТО, змусили держави-члени адаптуватися до нових безпекових реалій і посилити роль колективної оборони в Європі. Повномасштабна агресія РФ проти України стала ключовим каталізатором масштабної трансформації НАТО, що охопила інституційний, військовий, фінансовий та політичний виміри. Альянс фактично повернувся до політики стримування та оборони: «Альянс фактично повернувся до своєї первинної місії» [2, с.14]. Актуальність теми визначається необхідністю аналізу змін у відносинах Україна–НАТО та наближення ЗСУ до стандартів НАТО відповідно до Стратегічного оборонного бюлетеня: «Ефективний оборонний менеджмент на засадах НАТО» [3]. Розглянемо ґрунтовніше центральні компоненти реформування НАТО.

1. *Інституційні та політичні зміни.* У Стратегічній концепції НАТО 2022 р. росію визначено як «найбільш значну і безпосередню загрозу безпеці союзників» [1], що спричинило перехід до моделі жорсткого стримування. Одночасно підкреслюється, що ефективне стримування можливе лише через перемогу України і підтримку внутрішніх реформ, включно з «деолігархізацією України» [4].

По-перше, війна призвела до консолідації Заходу. Вступ Фінляндії (2023 р.) та Швеції (2024 р.) став найшвидшим процесом ратифікації в історії НАТО [5]. Цей крок відображає відродження колективної оборони, спричинивши саме той геополітичний результат, якого Кремль прагнув уникнути: стрімке розширення НАТО безпосередньо до її кордонів [6, с.7].

По-друге, на Вільнюському саміті (липень 2023 р.) союзники підтвердили, що «майбутнє України -в НАТО», оголосивши, що «шлях вийшов за рамки Плану дій щодо членства» [7]. Це створило «міст» до інтеграції, з визнанням прогресу України в реформах, як передбачено Річними національними програмами (РНП) співпраці з НАТО на 2024–2025 роки [8].

По-третє, створено нові структури співпраці, у липні 2023 р. Комісію Україна–НАТО замінила Рада Україна–НАТО (РУН), яка забезпечує рівноправну участь України у консультаціях [7]. У 2025 р. РУН координує аналіз уроків війни та поглиблює сумісність ЗСУ з силами Альянсу [2, с.16]. Позиція Генерального секретаря НАТО Марка Рютте (2025 р.) це підкреслює: «Альтернативи НАТО для безпеки Європи і Північної Америки немає» [12].

2. *Військове посилення та технологічна адаптація.* Війна стимулювала масштабне нарощування військової присутності НАТО, насамперед на східному фланзі. У 2025 р. Альянс утримує близько 300 тис. сил високої готовності та подвоїв кількість багатонаціональних груп -з 4 до 8, розмістивши нові у Болгарії, Румунії та Словаччині та посиливши присутність у Польщі та країнах Балтії [2]. Ухвалені у 2025 р. регіональні плани оборони (4500 сторінок) координують близько пів мільйона військових для швидкого реагування [6].

Важливим елементом стало системне вивчення українського бойового досвіду. У лютому 2025 р. відкрито Спільний центр аналізу, підготовки та освіти (JATEC) у Бидгощі де фахівці опрацьовують уроки війни у сферах ППО, БПЛА та РЕБ [9], що відповідає завданню: «Інтегровані спроможності сил оборони для стримування та відсічі агресії» [3].

Альянс адаптувався до нових доменів війни: кіберпростір визначено п'ятою сферою, створено Об'єднане кібернетичне командування (СуОС) та Координаційний центр НАТО з безпеки критичної підводної інфраструктури, оскільки гібридні атаки й диверсії на підводних кабелях розглядаються як потенційний *casus belli* [11]. Водночас здійснюється масштабна підтримка модернізації ЗСУ: щорічно €40 млрд з 2022 р., у 2025 р. було впроваджено механізми PURL (пріоритетний перелік потреб ЗСУ) та NSATU, що координує

постачання обладнання й навчання, фактично інвестуючи у модернізацію ЗСУ та оборонної промисловості України [4].

3. *Фінансові зобов'язання та виклики 2025 р. з 2014 р.* європейські союзники додатково інвестували понад €450 млрд; у 2025 р. оборонні витрати ЄС досягли €381 млрд для ЄС у 2025 р. (+10%) [10], а загальні витрати НАТО - \$1,59 трлн, із 23 країнами на рівні 2 % ВВП [2].

На Гаазькому саміті (червень 2025 р.) Альянс встановив нову ціль - 5 % до 2035 р. (3,5 % на ядро + 1,5 % на модернізацію) [10]. Прифронтові держави, такі як Польща (4,48%), країни Балтії та Фінляндія, вже перевищили ці показники. Це відображає різний рівень сприйняття загрози в межах Альянсу.

Важливим рішенням стало ухвалення «Зобов'язання щодо довгострокової допомоги» (€40 млрд щорічно): «Ми маємо намір надати мінімум €40 млрд базового фінансування протягом наступного року» [9]. Це створило передбачувану та стабільну модель підтримки оборонного сектору України.

Водночас 2025 р. супроводжувався кризою єдності: Угорщина та Словаччина блокували рішення щодо України, а допомога США через механізм PURL скоротилася на 43 %, за рік склавши лише \$2 млрд -найнижчий показник за час війни [2]. Ситуацію ускладнили гібридні атаки та ядерна ескалація, зокрема випробування «Буревісника» і «Посейдона» та оголошення США про відновлення власних ядерних випробувань [2, с.7].

Таким чином, російсько-українська війна стала ключовим каталізатором глибокої трансформації НАТО, зокрема у посиленні інституційної єдності, військової потуги та фінансової підтримки. Розширення Альянсу та посилення ролі України підвищили політичну солідарність і значення колективної безпеки. Військове посилення на східному фланзі і технологічна адаптація, зокрема в кіберсфері, врахували уроки війни і сприяли модернізації ЗСУ. Значне зростання фінансових вкладень свідчить про готовність до тривалої протидії загрозам, але зберігаються виклики єдності та дисбаланс у внесках. Невирішені внутрішні суперечності та зовнішні гібридні загрози вимагають подальшої консолідації та адаптації НАТО. Загалом трансформація НАТО у 2022–2025 рр. зміцнила безпековий баланс у Європі, підвищила здатність Альянсу стримувати агресію і підтримувати стабільність.

Список використаних джерел

1. Strategic Concept 2022. NATO. URL: <https://www.nato.int/strategic-concept/>.
2. Зовнішня політика України в контексті геополітичних процесів. Центр Разумкова, 2025. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2025/11/21/2025-ZP.pdf>.
3. Указ Президента України № 473/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року «Про Стратегічний оборонний бюлетень України». URL: <https://surl.li/icbzwk>.
4. Techau J. Containing Russia, Securing Europe. CEPA, 2024. URL: <https://surl.li/ffwogg>
5. Dione Lib. Diplomatiek ergasi a Mpouliakoudi. 2023. URL: <https://surl.li/qhpgeb>
6. NATO's revival of collective defence and the challenge of national commitments. European Leadership Network, 2024. URL: <https://surl.li/olrlsm>
7. Vilnius Summit Communiqué. NATO, 2023. URL: <https://surl.lt/wdemjf>
8. Річні національні програми співпраці України з НАТО . Міністерство економіки України. URL: <https://surl.li/uwhixh>
9. Washington Summit Declaration. NATO, 2024. URL: <https://surl.li/uqkjfn>
10. EU Priorities: Defence Spending & Multipliers. BBVA Research, 2025. URL: https://www.bbvaresearch.com/wp-content/uploads/2025/09/EIB_defence.pdf.
11. NATO-Russia dynamics: Prospects for reconstitution. Atlantic Council, 2024. URL: <https://surl.lt/mgzzuw>
12. Rutte M. «Альтернативи НАТО для безпеки Європи і Північної Америки немає». NATO. URL: <https://surl.li/uqkjfn>